Ч. 259. Субота 17 (30) падолиста 1901. Рік XI.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій години по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік К. 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . „ —·40
Поодиноке число 2 с.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік К. 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . „ —·90
Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

(До ситуациї. — З німецкого парляменту. — Ще про студентскі розрухи в Атенах.)

Про парляментарну ситуацию доносять з Відня: Парляментарна ситуация не змінила ся ні на ліпше, ні на гірше. Буджетова комісия радить цілий день, з малою лиш обідовою перервою, і полагодила вже значну часть обох буджетів на рік 1901 і 1902. Помимо того поголоски о парляментарній кризї і о розвязаню ради державної не зникають, а що дивнійше, розсївають їх тепер именно зі сторони тих кругів, котрі удержують з правительством близькі зносини. Причину того дивного явища толкують всїляко. — Politik доносить, що розписанє виборів до торговельних палат послїдує аж в місяци лютім, і стоїть в звязи з загальною парляментарною ситуациєю. Правительство для того аж в так пізнім речинци розписало ті вибори, бо все ще непевне, чи не треба буде розвязати Раду державну, а тодї могла би бути ситуация така, що торговельні палати не могли би вибрати своїх представителів. — Засїданя палати послів відбувають ся ледве два рази в тиждни, а діяльність послів обмежує ся майже на самі комісиї. Послїдне засїданє відбуло ся в понеділок, а слїдуюче назначено на нинї рано.

Німецкий парлямент отворено передвчера і вибрано першим віцепрезидентом ґр. Штольберґа 170 голосами против 46, які одержав социяліст Зінґер. Відтак виповнила ціле засїданє дискусия над інтерпеляциєю що-до недавного поєдинку официрів в Інстербурзї. Міністер війни Ґослер, забравши голос в дискусиї, вказав між иншим на слова цісаря, котрий по докладнім розслїдженю справи, заявив, що вирок ради чести не відповідає анї его інтенциям, анї знаному розпорядженю цісаря про офіцирскі поєдинки. В сім случаю поєднанє було можливе і могло обійти ся без поєдинку. — Нова митова тарифа, що має прийти небавом на дневний порядок, грозить викликанєм обструкциї. Тому сторонництво центрум удало ся до президиї, щоби завела острійший реґулямін для палати в цїли унеможливленя обструкциї. Президент не підняв ся сего жаданя, а центрум носить ся з гадкою поставити дотичне внесенє в палатї.

Студентскі розрухи в Атенах, що шалїли тамтого тиждня через кілька днів в столици Грециї, мали дуже дивоглядну, а навіть незрозумілу для нас причину. Ми, що від довгих лїт добиваємо ся перекладу сьв. письма на народну мову, щоби і як найширші верстви, читаючи слово Боже, могли розуміти его докладно, — ми ніяк не можемо зрозуміти, чому грецка академічна молодїж виступила з такою силою та завзятостию против сего. В Грециї не було до сего часу перекладу сьв. письма і всї читали его на старогрецкім язицї, очевидно, або не розуміючи цїлком, або хиба дуже недокладно. Отже на бажанє королевої довершено перекладу на новогрецкий язик. То зворушило атеньский люд, а особливо академиків до тої степени, що яли ся явного бунту. Дарма, що синод оголосив, що відказує апробати перекладови, а міністри запевнювали, що переклад виданий лише для домашного ужитку та що чейже треба мати згляд на чисті наміри королевої — против зворушеної товпи мусїло аж виступити війско і звести правдиву битву, в котрій сїм осіб погибло, а 30 потерпіло рани. Студенти замкнули ся в унїверситетї і не хотїли уступити, жадаючи виклятя з церкви всїх, що доконали перекладу, і тих, що поручили его доконанє. Отже виклятє грозило королевій і міністрам. Ті події захитали кабінетом; презес міністрів Теотокіс подав ся до димісиї, а король поручив Дзаймісови утворенє нового кабінету. Нове міністерство вже затверджене королем і в Атенах настав супокій. Але справа перекладу сьв. Письма остала неполагодженою. Консервативні грецкі студенти добачують в тім народні гордощі, що мож, хотяй з тяжкою бідою, розуміти клясичний грецкий язик, то доказують, що не годить ся відкидати ту сьвяту традицию, яка в часах страшного турецкого гнету піддержувала в грецкім народї почутє приналежности до колишього, славного, геленьского народа. Однак поступова партия, що зростає з дня на день, противставить сему фактичну і загальну потребу уморальненя народу на підставі християньскої науки, що єдино можливе через докладне, ясне та глубоке, не поверховне, зрозуменє і відчутє сьв. Письма.

---

4)

Дещо про тютюн і куренє.

(Культурно-історична розвідка з увзглядненєм гиґієни.)

Написав К. Вербин.

(Дальше.)

Продукция тютюну єсть нинї в Австро-Угорщинї дуже велика. В 1893 р. було засаджених тютюном на Угорщинї 39.721 морґів, і дали 29,869.168 кільоґрамів тютюну, вартости 5,393.869 зр.; в краях австрийскої корони було в тім самім роцї засаджених тютюном 31.157 морґів, котрі дали 22,497.611 кільоґрамів тютюну, вартости 4,106.455 зр.

В Галичинї садять найбільше тютюну на полудневім Поділю. В 1892 р. було там засаджених 1254 гектарів або кругло 2160 морґів; на на Покутю було 815 гектарів або 2159 морґів, а на північнім Поділю 65 гект. або 113 морґ. Рахуючи вже й Буковину разом з Галичиною, було в 1892 р. 30.312 господарів, що садили тютюн; они обсадили 1986 гектарів і випродукували 4,257.878 кільоґрамів тютюну, вартости 811.468 зр.

В полудневім Тироли в тім самім роцї садило тютюн 2300 господарів, засадили 340 гектарів або 595 морґів, мали на них 13,700.700 ростин, з котрих зібрали 3,296.088 кільоґрамів зеленого листя і відставили до маґазинів, а то дало 539.456 кільоґрамів тютюну, вартости 148.268 зр.

Найліпший і найдорожший тютюн на циґара доставляє остров Куба, тота перла Антиллїв, а відтак острови Порто Ріко і Сан Домінґо. Послїдна війна іспаньско-американьска немало зашкодила промислови тютюну на Кубі, і сталась була причиною, що вивіз т. зв. гаваньских циґар був значно підупав. З другої сторони знов і то треба мати на оцї, що тютюн на Кубі і цукор були як-раз найважнійшою причиною війни, і тим, що спонукало Американцїв заняти сей остров. Американцям розходило ся як-раз о то, щоби дістати в свої руки або бодай опанувати торговлю тютюну і цукру на сїм острові. Треба именно знати, що не всї циґара „гаванна“ або „куба“ походять дійстно з Куби. Єсть то по найбільшій части тютюн американьский або европейский, котрий вивезено до Гавани, там зроблено з него циґара, і він вертає назад вже яко „специял“, котрий продають за дорогі гроші. Можна сьміло сказати, що добра половина гаваньских циґар, яка знаходить ся в европейскій торговли, анї не виділа благовонного листя з „Буельта де Абахо“. Середна збірка найлїпшого гаваньского тютюну буває около 125.000 вязанок, а цїна его єсть найвисша, яка взагалї платить ся за сирий продукт на цїлім сьвітї, бо за один квінталь (46 кільо) платять навіть 1400 корон. Відповідно до того єсть і платня робітників фабричних незвичайно висока; до недавна платило ся там майже по 200 корон за зроблене 1000 циґар, бо треба знати, що один робітник зробить там на день не більше як 250 циґар, а длятого і робота его єсть знаменита.

Попри найлїпший тютюн на Кубі знаходить ся ще й знаменита „маґаґва“, лико, з котрого роблять мати до пакованя тютюну а відтак і пахуче дерево кедринове, з котрого роблять скринки на циґара, а котре надає запаху циґарам і тим причиняє ся немало до їх доброти.

З прочих родів тютюну, які видає Куба, як: Яра-Куба, Гібара та Манїкараґва, рідко лиш якась часть дістає ся до торговлї. Тютюн той закупують по найбільшій части американьскі богачі. Куба має всего лиш 100 фабрик і 9000 робітників, котрі звивають циґара; до того має однакож більше як 3000 робітників до помочи, котрі розкладають і вирівнують тютюневе листє, звязують у вязанки готові циґара або складають їх в скринки, заосмотрують етикетами, і взагалї приготовляють до торговлї. Пересїчний вивіз правдивих гаваньских циґар обчисляють на 135 мілїонів штук.

Порто Ріко вивозить також тютюн, головно до Австриї (аж около півтретя мілїона кільоґрамів), з котрого вже в Австриї виробляють циґара, але єсть то товар лиш середної якости.

В послїдних часах набрала полуднева Бразилїя великого значіня в торговли тютюном, а її вивіз доходить нинї до 26 мілїонів кільоґрамів; коли до того дочислити той тютюн, який минає ся дома, то покаже ся, що бразилїйска продукция доходить до 32 мілїонів кільоґрамів. Найважнїйші міста вивозові суть Багія і Ріо Жанейро.

Новинки.

Львів дня 29 го падолиста 1901.

— Щедрий дар. Церков в Кропивнику старім, дрогобицкого деканата, одержала від о. крил. Івана Чапельского, що був там давнїйше парохом, шість сьвічників гарного вибору і срібну чашу, все разом вартости яких 600 корон.

— Земля набута селянами. Двірский обшар в Гaлівцї, старосамбірского повіта, обнимаючий 200 моргів, що належав давнїйше до дібр Лїмпої, а тепер був в руках жидівских, купили селяни, частию таки із села Гaлівка, а частию із сусїдних сїл. В справі тій потрудив ся місцевий парох о. Господаревский.

— З Жовківского доносять: В селї Кулява, належачій до парохії Деревня, повіта жовківского, поставлено сего року величаву о трех копулах на підмурованю бляхою криту деревяну церков. Церков тую поставлено з дрібних крейцарових жертв власних парохіян заходом і трудом пароха в Деревнї на місце старої до упадку хиливпіої ся маленької церкви, бо ще в роцї 1641 поставленої.

— Рідка нагода закупна землї. В селї Купчинцях, як оголошено було в „Народнїй Часописи“ з дня 19-го падолиста 1901 в ч. 250, було до розпарцельованя 600 моргів доброго урожайного поля з обшару двірского і вже до нинї розділено 250 моргів землї, а позістае ще до подїлу 350 моргів найлучшого грунту до продажи. Рефлектуючі на закупно сего поля схочуть зголосити ся до Всеч. о. Володимира Микитки, пароха в Купчинцях, особисто оглянути поле призначене на продаж і відразу уплатити задаток. Цїна одного морга зістає ще та сама що обвіщено в ч. 250 „Народної Часописи“. — При закупнї більшого обшару як 20 моргів можуть бути в заплаченю цїни купна полекші зроблені, а іменно одна четверта часть може бути сплачена пізнїйше після умови. — Колиби тепер до 15-го грудня 1901 не розібрано призначеної до парцеляциї землї, то цїна її піде значно в гору; длятого кождий, котрий хоче свою долю поправити, най користає з нагоди і спішить замовити для себе ту сьвяту, а плодородну землю. — *Калїкст Дунїн*, інжинер парцеляцийний.

— В доохрестних лїсах коло Нового Торгу появили ся вовки, а тамошні селяни пророкують з того строгу зиму.

— Дезертир. Суд гарнїзоновий в Тарнові взивае оберляйтнанта Віктора Гройса з баталїону польних стрільців ч. 13, щоби він до 90 днів ставив ся перед визначеним для него судом военним, бо в противнім случаю буде вирок виданий заочно. Гройс виїхав ще дня 29-го жовтня за урльопом до Відня і Гмунден та доси не вернув, і длятого есть підозріне, що він допустив ся злочину дезерциї.

— З Бібрки доносять: Підчас богослуженя в гр. кат. церкви в Стрілиских нових, тамошний селянин Василь Кібайло нагло збожеволїв і кинув ся з ножем на клячучого побіч селянина Николу Поглода і зранив его тяжко в шию, почім втїк. Придержано его однакож і відставлено вже до заведеня для божевільних в Кульпаркові.

— Самоубийство. Вчера перед полуднем у власнім помешканю при ул. Пісковій ч. 1 у Львові, відобрав собі житє повісивши ся на гаку 33-лїтний Андрій Намістник, челядник камінярский, жонатий, бездїтний. Намістник від довшого часу не міг працювати задля недуги легких і то було причиною, що підчас хвилевої неприсутности жінки торгнув ся на свое житє. По справдженю смерти міским лїкарем, відставлено трупа до заведеня медицини судової.

— Спроневіренє. Франц Вензек, агент до продажи молока, спроневіривши квоту 400 корон на шкоду молочарнї Добжиньскої, утїк зі Львова не знати де. Вензек числить 34 лїт, есть високого росту, темно-білявий, а убраний був в чорну зимову куртку і чорний мягкий капелюх.

— Втїк. Велику сензацию у Львові викликала чутка, що тутешний адвокат др. Яков Райс втїк. Чутка показала ся правдивою. Говорять, що він понатягав людий на звиш 200.000 К і втїк до Америки. Др. Райс яко адвокат мав мале значінє, але займав ся всїлякими грошевими інтересами та купував маетности і брав їх в посесию. Чи то банкротство спонукало его втечу, чи просте обманьство, доси ще не знати. Др. Райс був жонатий, але не мав дїтий. З першою жінкою розвів ся перед десяти роками, а другу тепер лишив у Львові.

— Моє поважане, пане Лєві! Сьмішна як рідко відбула ся оногди перед віденьским судом розправа о обиду чести. Віденьский горожанин пан Леві, чоловік вже постарший запізвав був якогось молодого, котрий кілька разів стрітив его на улици чи денебудь, здоймав зараз капелюх, кланяв ся низенько і здоровив его голосно словами: Моє поважане, пане Леві! — То поздоровленє, доказував пан Леві, мало на цїли лиш то, щоби его розгнївати і виставити на публичне посьміховиско; длятого просить, щоби суд не лиш укарав запізваного але й заказав єму на будуче поздоровляти позовника. Обжалований заперечив рішучо, мов би він слова: „Моє поважане, пане Леві“ вимавляв з якимись кпинами і увіряв, що поздоровляє пана Леві не длятого, щоби его розгнївати, лиш задля того, що поважає високо особу пана Леві. — Судия питає обжалованого, длячого він поздоровляє пана Леві, коли той преці того не хоче, а обжалований на то: Коли я его преці так високо поважаю. — При тих словах подивив ся пан Леві на обжалованого такими очима, що був би его з'їв а відтак розповів таку історию: Вже від довшого часу той молодий чоловік не дає єму спокою своїм поздоровленєм. Рано і вечером, коли іде до свого занятя або вертає домів, всюди і на кождім місци з'являє ся мов би з під землї обжалований, здоймає перед ним капелюх, кланяє ся низько, а відтак кличе так голосно, що всї переходячі обертають ся: „Моє поважане, пане Леві!“ і в той спосіб затроює єму житє. Одного разу явив ся він навіть в товаристві шести молодих людий, і хоч він Леві, не знав анї одного з них, то кождий з них, переходячи коло него, здоймав капелюх, кланяв ся низенько і відзивав ся голосно: „Моє поважане, пане Леві!“ Навіть в каварни і реставрациї не має він від тих молодих людий спокою, бо з'являють ся там зовсім несподівано і кричать єму над ухом: „Моє поважане, пане Леві!“ В виду того мусить він перед тим допікаючим єму: „Моє поважане, пане Леві!“ шукати помочи в суді. — Судия спитав тогди позовника, чи він домагає ся укараня обжалованого. — Не лиш укараня, але й заказаня єму раз на завсїгди, поздоровляти мене коли небудь, — відповів пан Леві. — Судия: А може вдоволите ся заявою обжалованого, бо преці чуєте, що він каже, що дуже Вас поважає. — Обжалований: Розуміє ся, я поважаю пана Леві і маю на то сьвідків, що так єсть дійстно. — Судия каже прикликати сьвідків, а пан Леві з великим гнївом пізнає в них тих самих людий, що свого часу один за другим его здоровили. Судия (до сьвідків): Длячого Ви, панове, поздоровляли пана Леві? — Сьвідки (всї враз): Бо поважаємо високо пана Леві. — Судия: Атже Ви не знаєте пана Леві. — Сьвідки: Отже як раз длятого поважаємо его високо. — Судия по

В Азиї займає найперше місце в межинароднїй торговли тютюн з Филипиньских островів, знаний під назвою „Манїля“. Ішпанцї вже в шіснайцятім столїтю занесли були ростину тютюневу на тї острови, а тамошне підсонє і земля показались так добрими для сеї ростини, що тамошний тютюн своїм запахом майже дорівнує гаваньскому. Тютюн сей відзначає ся ще й тим, що він із всїх має найменше нікотини, того творива, котре найбільше характеризує тютюн і надає єму тої прикмети, котра робить его здібним до куреня. Але що нікотина єсть шкідливою для здоровля, то лиш той тютюн єсть менше шкідливим, котрий має менше нікотини, а таким єсть іменно „Манїля“. З більшої части того тютюну роблять таки на місци цигар а прочий вивозять на Кубу, де его домішують до гаваньского. Прямий его вивіз до Европи єсть дуже слабий а найбільша его часть минає ся в Хінї, Японї та в Індиї. — При виробі цигар на Филипиньских островах і на Кубі відпадає богато корінців з листя, але й тї не марнують ся, їх збирають пильно і они творять окремий артикул торговельний. Давнїйше палено тими корінцями в печах або уживано на гній; нинї крають їх тоненько і домішують до гірших родів краяного тютюну.

На европейскі торги приходить через Голяндию також кілька сорт тютюну з островів Суматра і Ява. Листє із Суматри єсть значно лїпше як з Яви і его уживає ся головно до завиваня цигар зверха. Голяндский тютюн вивозять по найбільшій части до Нїмеччини. З листя яке вивозять з міст Утрехт і Гельдерн, роблять в Нїмеччинї табаку.

Британьска Індия змагає до того, щоби з управи тютюну та виробів з него зробити домашний промисл. Земля єсть там вповні здібна до того, щоби видавала такий тютюн, котрий і скількостию і якостию міг станути на рівнї з американьским. В північно-всхідних краях Індиї та в Бенгалїї веде ся навіть управа тютюну і єго фабрикация під доглядом американьских плянтаторів і фабрикантів.

Найлїпший европейский тютюн, але уживаний лиш на цигара приходить з Туреччини а іменно з Македонії. Турки зачали садити тютюн аж в 1655 р., а в 1683 р. занесли они каву до Відня, в часах, коли в Австриї вже від тринайцяти лїт накладано на тютюн податок. А мимо то уважано дивним дивом не каву, але тютюн за турецку специяльність. На пачках тютюневих і на вивісках під трафіками або на дверех та віконцях мальовано бородатого Турка з турбаном на голові і з люлькою на довгім цибусї; навіть на пачках виписувано, що в них єсть правдивий турецкий тютюн, хоч він нїколи Туреччини й не бачив. Люди чомусь хотїли конче мати турецкий тютюн, отже діставали его на письмі. Але вже найважнїйше то, що в Австриї через довгі часи називано найдорожший тютюн „турецким єзуїтником“ („türkischer Jesuiter“). Коли вже бесїда про написи та вивіски, то не від річи буде тут додати, що у Франциї перед кождим крамом з тютюном висить червоний цилїндер з дерева. Звідки пішла ся „відзнака“ годї знати; може бути, що она має нагадувати на американьске походженє тютюну, бо й звичай повішеня цилїндрів зайшов до Франциї, іменно до Парижа, з Америки. В Пекінї малюють на вивісках перед крамами з тютюном три лилї (герб француских королів) на знак, що продаж тютюну в Хінї завели Французи. В Австриї єсть сполучена з продажию тютюну продаж почтових марок і стемплїв а в Італїї продаж соли, що нагадує знов звичай у Валїї, де иноді ставлять коло мерця одну мисочку з солию а другу з табакою.

В Росиї садять тютюн на Українї та на Поділю і той єсть найлїпший. Крім того садять також на Кавказї, в Туркестанї і на великих просторах на полудневім Сибіри. Росия виробляє найбільше краяного тютюну і зелену табаку т. зв. „махорку“, а в новійших часах виробляють там таку величезну масу папіросів як може в нїякій иншій державі. Цигар виробляють дуже мало і найбільший покуп мають ще ризькі цигара. Найбільший попит в Росиї мають австрийскі цигара. Росийский тютюн відзначає ся тим, що має більше натуральний смак; его уживають до краяня так як він вийшов із сушарнї, підчас коли в инших краях байцують листє на всїлякі способи. За наймоцнїйший тютюн в Росиї уважають кримский.

У Франциї заведено від 1811 р. монополь тютюневий і від тої пори може там садити тютюн лиш визначене число господарів під доглядом державних урядників. Правительство купує від них цїлу збірку листя і переробляє їх опісля в своїх фабриках та установляє цїну. Знатоки уважають звичайний француский тютюн до куреня за найгірший в Европі; він єсть чорний і грубо краяний. Франция продукує річно около 20 мілїонів кільограмів доброго листя, але та скількість все ще не стає для домашного ужитку і держава купує около 30 мілїонів кільограмів чужого тютюну. — Італїя продукує мало тютюну і з'уживає найбільше цигар та папіросів, а потребу свою покриває заграничним тютюном.

сім взяв ся мирити обі сторони і пан Леві обіцяв ся остаточно взяти позов назад але під услівєм, що обжалований обовяже ся перед судом ніколи его не поздоровляти. Обжалований зразу не хотів на то ніяк пристати, бо казав, що в виду того високого поважаня, яке він має для пана Леві, трудно прийдесь єму переходити попри него не поздоровивши его. Остаточно заявив він, що годить ся на жаданє пана Леві, хоч то єму робить велику прикрість. Коли наконець прийшло до згоди, обжалований вийшов поклонившись чемно і поздоровивши его послідний раз словами: „Моє поважанє, пане Леві!“ Пан Леві позістав ще якийсь час в суді, бо бояв ся, щоби молодий мужчина мимо заключеного мира не поздоровив его знову своїм поважанєм.

— **Померли**: О. Петро Медведский, найстарший сьвященик-ювилат в львівській архієпархії, парох в Чесниках, рогатиньского деканата, в 92. році житя, а 67. сьвященьства: — Модест Каргут, ученик VIII-ої кляси львівської академічної ґімназії, в Підгайчиках коло Коломиї, в домі свого вітця, в 21-ім році житя.

— **Церковні напіви і мельодиї церковні**, які через довгі літа збирав і уложив п. Ігнатий Полотнюк в гарну цілість, друкують ся тепер в Перемишли в друкарни Джулиньского. Доси вже виготовлено 5 аркушів, а буде ще около 15 арк. Здавало ся, що цїла робота буде на жовтень с. р. готова, але показали ся трудности, через котрі мусїв друк протягнути ся. За те робота прекрасна, а уклад так старанний, що через ту книжку незвичайно скоро і красно розвине ся церковний сьпів, чого лиш може Русь собі бажати. Адреса для маючих охоту купити книжку: Ігн. Полотнюк, Станїславів, ул. Собіского ч. 50.

Господарство, промисл і торговля.

— **Ц. к. Дирекция почт і телеґрафів у Львові** оповіщує: З днем 1-го грудня 1901 буде отворений в окрузї „Казьмерж“ міста Кракова в улици „Божого тїла“, число дому 24, неерарияльний ц. к. уряд почтовий з назвою: „Краків“. — Новий уряд почтовий буде занимати ся в часї від години 8. рано до 7. вечером без перерви приїманєм пересилок почтових всякого рода, як також телеґрамів, і виконувати буде функциї почтової каси ощадности. — Полученє з сїтию почтовою удержувати буде уряд почтовий Краків 6, при помочи істнуючих їзд помежи Підгірєм а Краковом-двірцем.

Телеґрами.

Відень 29 падолиста. Прибула сюди депутация руских студентів, котра має удати ся з пос. Романчуком і Барвіньским до пана міністра просьвіти дра Гартля, в справі подій на львівскім университетї.

Будапешт 29 падолиста. Угорский сойм приймив вчера адресу до трону також в подрібній розправі.

Брукселя 29 падолиста. Після донесеня Independence, занедужала поважно королева бельґійска.

Петербург 29 падолиста. Тутешні часописи доносять, що анґлійский міністер для кольоний, оставлений Чемберлєн, має вскорі уступити із свого становища.

Берлин 29 падолиста. Канцлер Більов запросив провідників всїх парляментарних клюбів на конференцию в справі митової тарифи.

Надіслане.

— **Движима азбука**, — або прилад до образового представленя початкової науки читаня і писаня. Видав п. Григорий Блїй, емеритований управитель 6-кл. народ. школи у Львові. Комплет обнимає 76 букв, писаних на картонї, враз із пуделком до перехованя і відповідною інструкциєю та з приладом до уставленя букв. Цїна знижена виносить 8 корон; для книгарень 20% рабату. Замовляти можна в канцеляриї Товариства „Просьвіта“ і в книгарни Ставропиґийскій (улиця Руска, ч. 3) у Львові. „Движима азбука“ повинна находитись безусловно в кождій народній школї.

Як видимо, управа тютюну і его фабрикация розширилась нинї по цїлім сьвітї. Обчисляють, що в послїдних лїтах випродуковано більше як міліярд кільоґрамів сирого, не переробленого тютюну. Міліярд — 1.000,000.000! То не дрібничка. І на що то все? На то, щоби пустити — з димом! Але з того диму живуть міліони людий і так оправдує ся приповідка, що нема нїчого злого, що не вийшло би на добре.

Річ легко понятна, що коли уживок тютюну став ся так загальним, деякі держави вже в перших початках добачили в нїм обильне жерело своїх доходів, жерело тим певнїйше, що его творив не примус, але добра воля людий. Не було нїчого природнїйшого як наложити податок на тютюн або таки ще лїпше взяти его продукцию і фабрикацию в свої руки. Се довело до монополю.

Що то єсть монополь? Єсть то право, котре дозваляє комусь одному, одній особі або якомусь одному товариству, одній спілцї, а більше нікому продавати. В першій хвили можна би гадати, що таке право єсть несправедливе. По части було би то й дійстно несправедливо, скоро би монополь мав на оці виключно лиш добро якоїсь самої одної одиниці, одного чоловіка, або одного товариства. Тогди можна би спитати: длячого лиш хтось один має зарабляти, а другому вже не вільно? Скоро же монополь, виключне право щось робити, виробляти, добувати або продавати, має на оці загальне добро цїлої суспільности, цїлого народу, тогди таке право перестає бути несправедливим; оно стаєсь навіть конечним тогди, коли би поодинокі люди, а хоч би й цїлі товариства, не могли чогось так повести, як би то для загального добра було потреба. В таких случаях бере держава на себе і монополь стає тогди державним. Возьмім для приміру почту. Що би то було, як би кождому вільно було займати ся пересилкою листів та всїляких пакунків? Насамперед був би великий розлад, а відтак і не було би ніякої безпечности, бо на поодиноких людий не можна би спустити ся. Длятого то рух почтовий став ся здавен здавна у всїх культурних державах монополем державним і певно нікому не прийде й на думку сказати, що то зле. Всї доходи з того руху бере держава для себе і нїхто тому не противить ся, бо знає, що держава потребує тих доходів, щоби удержувати ними рух почтовий. Але може бути знов инакше: держава потребує доходів на свої потреби; она розглядаєсь за ними, накладає податки і додатки і т. п. То все однакож або не вистає або дає дохід досить не певний. Она тогди розглядаєсь за такими доходами, котрі би були певні для неї; їй вже тогди не розходить ся о то, щоби робити лиш саму прислугу загалови, але о то, щоби забезпечити собі доходи. В такім случаю, замість накладати податок, бере она на себе виріб чогось такого, що єсть загально потрібне для всїх, виробляє сама, установляє цїну, продає і так забезпечує собі потрібний, постійний дохід тогди єсть то монополь фінансовий. Найстаршим того рода монополем єсть продаж соли. Пізнїйше настав монополь тютюневий. В Росиї в декотрих сторонах заведено монополь горівки, у Франциї, монополь сїрничків і т. д.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

І Н С Е Р А Т И.

З друкарнї В. Лозиньского — під зарядом В. І. Вебера. (Телефона число 569).